

Qərbi Azərbaycanın görkəmli şəxsiyyətləri

Əziz Əliyevin atası babası bizim kənddəndir – Qərbi Azərbaycanın Əştərək bölgəsinin Hamamlı kəndindən. Ə. Əliyev haqqında ilk məlumatı mən yaşlı adamlar və eləcə də atamdan almışam. Onlar deyirdilər ki, Əziz Əliyev bizim həmkəndlimiz Kalba Qurbanəlinin nəvəsi Məmmədkərimin oğludur. Kalba Qurbanəli İrəvanın məşhur xanlarından biri olan Əli xanla qohum olmuş, yəni Əli xan Qurbanəlinin qızı ilə evlənmişdir. Xan onlara İrəvanda yaxşı bir mülk vermiş və köçüb İrəvan şəhərinə getmişlər. O nəsiləndən, Kalba Qurbanəlinin övlad və nəvələrindən bir çox görkəmli şəxslər yetişmişdir. Onlar hələ Nikolay hakimiyyəti dövründə ad-san qazanmışdılar. Əkbər (Əziz Əliyevin əmisi, Qurbanəlinin oğlu) Zəngibasar mahalında böyük bir ərazidə qlava işləmişdir.

ƏZİZ ƏLİYEVİN ŞƏXSİ NÜMUNƏSİ

Atam bu ailə haqqında xatirələrində deyirdi: "Biz onlarla axırıncı dəfə 1920-ci illərdə Şərur rayonunun Şahtaxtı və Cənubi Azərbaycanın Ərəblər kəndində görüşmüşük. 1917-1918-ci illərdə erməni-müsəlman davasında dedə-baba yurdumuzdan qovularkən qaçıb əvvəlcə Türkiyəyə, sonra da İrana keçdik. Bütün yaşlı adamların, uşaq və qadınların əksəriyyəti bu ağır vəziyyətə dözməyib qırıldılar. 600-700 nəfərdən cəmi 30-40 adam qalmışdı. Gəlib Ərəblər kəndinə çıxdıq. Atam-anam da bu kənddə vəfat etmişlər. Qəbirləri də Ərəblər kəndindədir. Əzizgilin də ailəsi Şahtaxtıda idilər, arada Ərəblər kəndində də qaldılar. Atası Məmmədkərim əmi də sağ idi. O, bizi yaxşı tanıyırdı. İrəvanda yaşayanda Əkbər qlava ilə bizə çox gəlib-gedərdilər. Əziz Əliyev də bizə çox kömək etdi. O, məndən 6-7 yaş böyük olardı.

1920-ci və ya 1921-ci ildə Ermənistanda Sovet hakimiyyəti qurulduqdan sonra biz öz yerimizə-Əştərək rayonunun Hamamlı kəndinə qayıdası olduq. Ərəblər kəndindən Şahtaxtına gəldik. Əziz Əliyev orada feldşer işləyirdi. Bir neçə gün də orada qaldıqdan sonra onlardan ayrılıb cəmi 30 nəfərə yaxın adam öz kəndimizə qayıtdı. Sonra eşitdiyimə görə onlar da Bakı şəhərinə köçmüşlər".

Prof. Əziz Əliyev haqqında nisbətən geniş məlumatı mən 1949-cu ildə aldım. Həmin il ali təhsil almaq üçün Bakıya gəldim. Bakıda heç yeri və heç kə-

si tanıyırdım. Əsgəri xidmətdə olan əmimiz oğlunu tapdım. O, bizi Əziz müəllimin bibisi Ümgülsüm nənə ilə apardı. 3 gün onlarda qaldıq. Ümgülsüm nənə xoşsifət, gülərüz, ağbırək bir qadın idi. Bizi çox mehribanlıqla qarşıladı. Xüsusilə əmimiz oğlu Lətiflə bir ana-övlad kimi görüşdülər. Lətif onlara tez-tez gedib-gəlirmiş. Ümgülsüm nənə qızı və nəvələri ilə birlikdə yaşayırdı. İki nəvəsi- Kamil və Şamilə də tanış olduq. O vaxt bu qardaşlar bizə çox mehribanlıq göstərdilər. Bakının bir çox görməli yerləri ilə bizi tanış etdilər, hətta bir axşam Filarmoniyaya aşıq Əsəd və aşıq Mirzənin iştirakı ilə keçən bir konsertə apardılar. Birinci dəfə idi ki, biz belə gözəl tarixi bir konsertə baxırdıq. Ümgülsüm nənə, Kamil və Şamil Bakıda yaşayan qohumları, xüsusilə Əziz Əliyev haqqında bizə çox söhbət etdilər. Mən professor barədə geniş məlumat əldə etdim.

Maarif Nazirliyindən icazə kağızımız olmadığı üçün sənədlərimizi instituta götürmədik. Kəndə qayıtdıqda ermənilərin yeni bir hiyləsinin – Ermənistanda yaşayan azərbaycanlıla-

rın Azərbaycana köçürülməsi, yəni yeni təmizləmə kompaniyasının başladığını gördük. Həmin il bizim kəndimizi də yarı xoş, yarı zor Salyan rayonuna köçürdülər. Bu 3-cü dəfə idi ki, ermənilər tərəfindən öz yurd-yuvamızdan didərgin salınırdıq.

1953-cü ildə mən ADU-ya qəbul oldum. Beşinci kursda oxuyanda prof. Əziz Əliyevin Bakı Bərpa və Cərrahiyyə xəstəxanasında baş həkim işlədiyini öyrəndim. Tələbə yoldaşım şair İbrahim Göyçaylının ayağı onu çox incidirdi. İbrahimə dedim ki, mənim qohumum xəstəxanada baş həkim işləyir. Onun yanına gedək, həm mən özümü ona tanışlıq verim və həm də xəstəliyini göstərək. Mənimlə razılaşdı. Bir gün axşam tərəfi həmin xəstəxanaya gətdik. Əziz Əliyev bizi çox yüksək alicənablıqla qəbul etdi. Belə böyük bir alimin bizi qəbul otağında qarşılayıb, qayğımıza qalması ibrətamiz idi. İndi bəzən çox ağır halda gələn xəstələri həkimlər çox laqeyd qarşılayır. Biz getmək istəyəndə bu dəfə İbrahim məni göstərdi: "Professor, bu oğlan Sizin qohumunuzdur" dedi. Əziz Əliyev mənə baxdı

və soruşdu: – "Haradansınız?" Dedim: "Ermənistanın Əştərək rayonunun Hamamlı kəndindənəm". "Hə!!! Bizim dedə-baba kəndimizdəndir". Əlavə etdi ki, çox da böyük olmayan bir kənd idi. Hətta adına Balastambul da deyərdir. Hamı bir-birinə qohum idi. Götür mənim ünvanımı və telefon nömrəmi yaz. Mən indiyə qədər gedirəm, axşam bizə gələrsən. Söhbət edirik, el-obadan bir hal-əhval tutaram.

Axşam onlara getdim. Məni qonaq otağına apardılar. Şirməmməd Hüseynov da onlarda idi. Nərd oynayırdılar. Mənimlə görüşdülər, oyunu qurtarandan sonra xeyli söhbət etdik. Mən bir az çəkinirdim, çünki birinci dəfə idi ki, belə böyük bir şəxslə üz-büz oturub söhbət edirdim. O, bunu hiss etdi: "Oğlum, utanma, çayını iç", - dedi. Özümü necə apardığımın ehtiyat edirdim. O, yenə də təkid etdi: "Soyutma, iç". Gecə idi. Tez-tez balkona çıxırdı. Narahat idi. Gülarə xanım aspiranturaya imtahan verirdi. Saat 9 olardı. Hələ gəlməmişdi. O, yenə balkona çıxdı, içəri qayıdanda mənə üzünü tutub zarafatya dedi: "Eloğlu, gəl sənənlə də bir nərd oynayaq". Nərd oynadıq. Bu görüş mənə həddindən çox təsir etmişdi. Prof. Ə.Əliyev nə qədər sadə, alicənab, təvazö-

Azərbaycan dilində yazılırdı. Sonra işlər korlandı. İndi də çox tələsdilər. M. İbrahimovun və İ. Mustafayevin adlarını çəkdi və bu məsələ ilə bağlı onların arasındakı münasibətdən xeyli söhbət elədi.

Prof. Ə.Əliyevlə olan görüşlərimdə mən onun dərin məzmunlu, hikmətamiz, məntiqli, sadə, şirin və cəlbedici söhbətlərinə heyranlıqla qulaq asırdım. Böyük bir şəxsiyyətin tələbə ilə oturub bu şəkildə söhbət etməsi, onun təvazökarlığı indi mənə çox qəribə gəlir. İlahi, böyüklük, dərinlik və sadəlik onda necə də vəhdət təşkil edirdi. Əziz müəllim elin atası, köməkçilərin arxası idi. Hər hansı bir iş üçün onun yanına gedənlər naümid qayıtmazdılar. Əlindən gələni köməyi edirdi.

1961-ci ildə aspiranturaya qəbul olundum. Əziz Əliyev ilə görüşüb aspiranturaya qəbul olunmağımı demək istəyirdim. Düzü, əvvəlcə birbaşa evlərinə getmək istəmədim, belə fikirləşirdim ki, əvvəlcə iş yerinə gədim. Professor bu zaman Bayıl-da Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunun direktoru işləyirdi. Mən bir neçə dəfə onun yanına getdim. Tapa bilmədim. Bir dəfə dedilər, sanatoriyaya gedib. İkinci dəfə də harasa konfransa getmişdi. Belə fikirləşdim ki, zərəri yoxdur. Sonra gedərəm. Heyf ki, bir daha onunla görüşmək mənə qismət olmadı. O günlərdə çox kədərli bir xəbər eşitdim. Əziz Əliyev vəfat etmişdi. Bu xəbər mənə çox sarsıtdı. Onu Azneftdəki həkimlər evindən götürdülər. Dəfn mərasimi çox yüksək səviyyədə təşkil olunmuşdu: çox böyük izdiham var idi. Dağıstandan da çoxlu adam gəlmişdi. Mən onların bir neçəsi ilə söhbət etdim. Prof. Ə.Əliyevin böyüklüyündən, xeyirxahlığından, humanistliyindən, yüksək təşkilatçılıq qabiliyyətindən ağızdolusu danışdılar. Hamının üzündə ağır bir kədər hiss olunurdu. Xalqımız özünün ən böyük oğullarından birini, dünya şöhrətli alim, dövlət xadimi, ən başlıcası isə böyük hərfli yazılacaq insanı itirmişdi. Əziz Əliyevlə görüşlərim, söhbətlərim, onun vida mərasimi, mənim hafizəmdə ən əziz və kədərli bir xatirə kimi yaşayır və yaşayacaqdır.

Ə.Əliyev zəngin mənəvi aləmə, qeyri-adi təşkilatçılıq qabiliyyətinə, hərtərəfli ensiklopedik biliyə malik bir şəxs idi. Onun elmi yaradıcılığı zəngin bir xəzinədir. Bütün yaradıcı qüvvələr bu xəzinədən faydalana bilər. Ə.Əliyevin keçdiyi mənalı həyat yolu böyük bir məktəbdir, hamı bu məktəbdən çox şey öyrəne bilər. O, özünün mehriban, səmimi ünsiyyəti, sadəliyi, təvazökarlığı və xeyirxahlığı ilə hamıya nümunədir, bir sözlə, insanlığın etalonudur.

Cafar CƏFƏROV
filologiya elmləri doktoru,
professor